

**Indelte soldaten Abraham Låås.
född på okänd ort 1796, död i Bankeryd 1845**

Han kom till Bankeryd som 27 årig soldat 1823, med hustrun Maja-Greta och en son som var född i Ljungarum. Familjen blev tilldelad soldattorpet Häggeberg under Labbarps rote.

I Bankeryds socken fanns 11 rotrar och ett rusthåll.

Alla tillhörande Kungliga Jönköpings regemente I 12

*No.12 Kungliga Jönköpings Regemente
1623–1927*

Sveriges kung Carl XIV Johan, marskalks av Frankrike med sitt kabinett, hade beslutat att bygga en fästning på Wannäs udde i norra Vättern.

Dit blev Abraham Låås kommenderad 1825.

Sommaren 1825, 1826 och 1827 skyfflade soldaten Låås grus och sand till fästningsvallarna. Såg Råbockarna från Harge, lossa huggen sten till stenbryggan och fästningen från stenbrottet i Borghamn. Sakta såg han Karlsborgs fästning ta form.

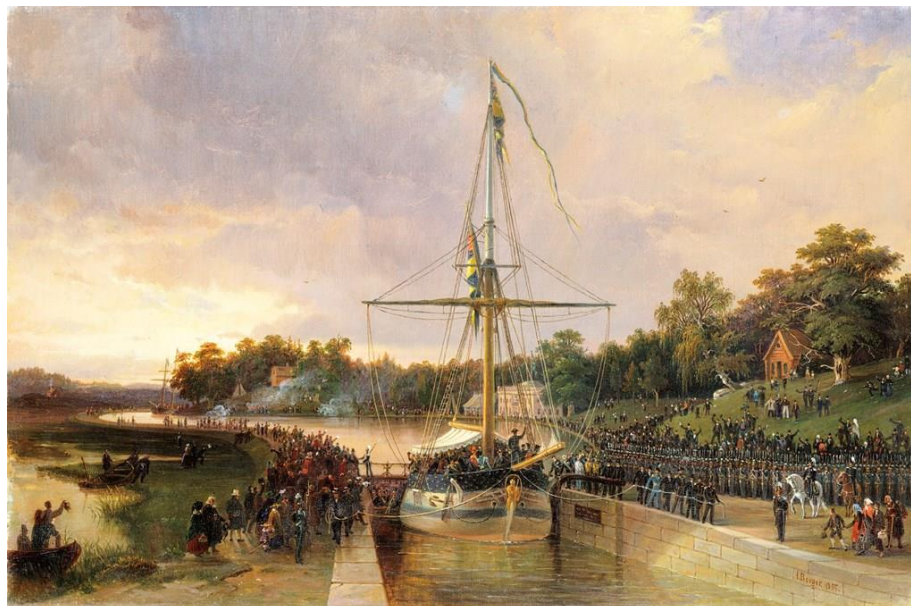
Färdiga grusvallar (grönt), och förslag till utbyggnad (grått), av Karlsborgs fästning 1836. Ritning av Carl Fredrik Meijer. Bilden beskuren.

Text på franska för den fransktalande Kungen!

Vid mönstring 1828 noteras i mönstringsrullan att Låås inte var nykter. Blev kommenderad 1832 till Göta Kanal för att gräva och färdigställa den sista biten genom Östergötland. Låås var en av 58 000 soldater som hade grävt kanalen.

Göta Kanal var färdig sommaren 1832. Invigdes med att den kungliga jakten Esplendian med kung Carl XIV Johan ombord, drogs genom kanalen med hjälp av två hästar, en på var sida kanalen. I slussarna hanterades jakten av soldater som drog fartyget.

Det är inte omöjligt att Låås fick vara med om att dra kungajakten genom Bråtom sluss, strax väster Söderköping.

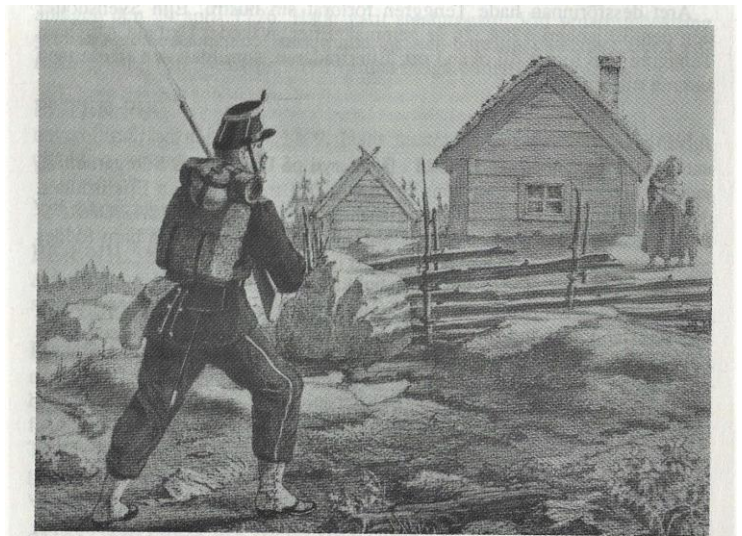

Ryggen och kroppen tog stryk av det långvariga hårda fysiska grävandet. Smärtan och värken lindrades av dåtidens enda ”saliggörande” brännvinet. Soldater blev beroende och många alkoholiserade.

Vinterhalvåret blev soldaterna hemförlovade och Låås kunde återvända till Hägeberg, där Jönköpings Regementes vapensköld satt anbringad på soldattorpets gavel. Hemma på Hägeberg växte barnaskaran; Gustav, Anders Johan, Stina Greta, Catarina Charlotta, Maja Lisa, Per Israel, Anna Margaretha, Otto Wilhelm, Henrik. Det blev nio barn!

Vid mönstringen 1841 tycks Låås ha varit onykter, enligt mönstringsrullan ”sätts på 1 års förbättring för liderlighet och åtskilliga förseelser”. Vid nästa mönstring tre år senare är antecknat att han anmäls som förbättrad och får kvarstå. På lördagar och söndagar vid kyrkparad, stod i möjligaste mån, Låås och ytterligare 11 indelta soldater enligt order iklädd uniform vid Bankeryds kyrka.

I Bankeryd fanns under Indelningsverkets tid Soldattorpen;
Nr 128 Algutseryds Rote
Nr 129 Krabberys Rote
Nr 130 Bodhs Rote
Nr 131 Granshults Mellangårds Rote
Nr 132 Granshults Västergårds Rote
Nr 133 Bosaryds Rote
Nr 134 Horstorps Rote
Nr 135 Kolaryds Rote
Nr 136 Labbars Rote
Nr 137 Målskogs Rote
Nr 138 Kortebo Rote
Samt Flaskebo Rusthåll

Soldatens återkomst från krigståg eller kompanimöte. Familjen, som troligen väntat länge, tar emot. Litografi: V L Sparre 1866. Foto: Armémuseum

Låås rygg värkte svårt och han fortsatte att tröstat sig med brännvinet. Vid en marknad i Jönköping hade han varit så beskänkt att han vid ko-byte, låtit lura sig och kommit hem till Hägeberg med en stut i tron att det var en mjölk-ko. Bankerydsbornas dom blev på intet sätt mildare.

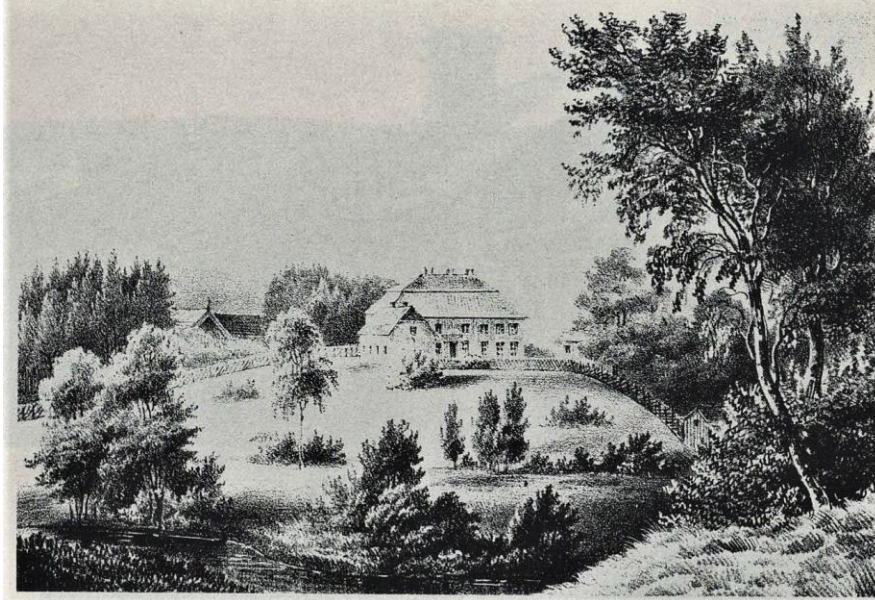
Vad är en stut:

*En ox är en kastrerad hane av nötkreatur som är 3 år eller äldre.
Innan dess benämns den stut.*

Attarps mordet;

Torsdagen den 5 juni 1845 insjuknade pigan Maja-Stina Forsberg på Attarps säteri och ägaren Per Ludvig Ekwall i svåra magplågor och kräkningar.

Maja-Stina Forsberg avled redan samma natt. Per Ludvig Ekwall blev allt sämre och på lördagen den 7 juni tillkallades provinsialläkaren Sköldberg. Han kunde efter obduktion konstatera att pigan avlidit av arsenikförgiftning, och att Ekwall insjuknat av samma skäl. Han kunde dock inte längre göra något och på måndagen avled även Per Ludvig Ekwall.

Augusta Sköld berättar:

Låås hade haft uppdrag att uträtta åt fru Ekwall på Attarp. Den allmänna meningen var att Låås varit inblandad i mordaffären. Lär ha köpt arsenik i Jönköping åt fru Ekwall, eller åtminstone varit skyldig för detta.

En dag fann man Låås hängande död i den lilla soldat ladugården på berget.

I Bankeryds församlings dödsbok årgång 1845 noterar komminister Johan Norlin:

Maj den 29. dog soldaten Abraham Israelson Lås från Heggeberg under Labbarp. 49 år 7 månader 2 dagar, i genom det att han i sinnessvaghet hängt sig sjelf. Begravning den 12 juni i tysthet, enligt härad Rättens dom.

Att begå självmord var straffbart. 1734 års lag gällde;

Missgärningsboken / balken

§, XIII Cap. Om then, som förgiör sig sielf.

13.1. Dräper eller förgiör någor sig sielf; tå må thes kropp af then, som honom finner, oförwit uptagas, och afsides läggas : pröfwar Domaren sedan, at han med wilja sig förgiordt; tå skal en sådan sielfspilling af skarprättaren til skogs föras, och i jord gräfwas. Finnes thet i hufwudswaghet, raseri, eller annor sådan wånda skedt wara; tå må han af annat folk handteras, och begrafwas.

Rättegången hölls i Ingaryds gård som var tingsplats för Tveta härad 1723–1890. Ingaryd är beläget utmed den historiska riksvägen mellan Jönköping och Kalmar, i dagens Tenhult.

Vid begravningen, som naturligtvis var en av de dramatiska, då en självspilling hävdades över kyrkogårdsbalken och jordades i norra hörnet, varåt kyrkan ramlar i Yttersta domen och på det viset hindrar självspillingarnas uppståndelse, -gick man med eldbränder och eldmörja från härden i stugan i Häggeberg efter liktåget, allt för att förhindra den döde att ”gå igen”. Detta hjälpte dock icke, ty Låås kom igen och visade sig till skräck för många. En av dessa som såg Låås var Augusta Sköld som då var en liten flicka.

Efter detta spökeri lär knekt stugan ha blivit riven.

Änkan Maja Greta Låås, bönföll ägaren till Labbarp 1:3, Faktorismeden Pehr Granberg, om en ny plats på ägor, för uppförande av en stuga, ”Ja, det får du, - om du på mina ägor kan uppleta en sten så stor, att du på den kan bygga en stuga.” blev det hårda svaret.

Under tiden fru Ekwall satt häktad, sköttes Attarps affärer av förvaltare Gran. Änkan Låås gick till denne Gran som gav gumman en jordbit till en backstuga Lugnet på Sjöåkras mark. Sjöåkra var strörote till soldattorpet Häggeberg. Bönderna i roten var skyldiga att värva en ny soldat inom tre månader. Backstugan Lugnet låg intill torpet Åkershult å Nyarps ägor. Nyarp och Sjöåkra låg då i sambruk med Attarp. Förvaltaren Gran var naturligtvis vänligt stämd mot änkan Låås, som så hårt drabbats, kanske oskyldigt, av Attarps mordet.

Vid rättegången i Tveta Häradsrätt i Ingaryd, erkände pigan Maja-Stina Forsbergs bror Gustaf, att det varit han som under tysthetslöfte skaffat fram arseniken.

När järnvägen byggdes 1863 - 1864, drogs banan genom både torpet Åkershult och backstugan Lugnet. Byggnaderna revs och änkan Maja-Greta Låås noteras i Bankeryds församlings husförhörlängd 1870, som "Fattighjon"

PS. Den lilla trappan på utsidan av den norra kyrkogårdsbalken/nu häcken, tolkar jag som en from tanke om syndernas förlåtelse. En möjlighet för den utstötta att komma tillbaka, in i gemenskapen.

Klas-Peter Suneson. 2020-03-12

Abraham Låås f. 1796 d.1845

Augusta Sköld f. Appelberg f. 1856 d.1933

Fru Hedvig Pohl/Ekwall f. 1802 d. 1852,

Maja Greta Låås Ståhlberg f.1798 d.1872

Pehr Adolf Granberg f.1814 d.1902,

Källor: Soldater och soldattorp i Bankeryd
Författare Ulla Hallberg.
Bankeryds Hembygdsförenings skrifter Nr 6

A.S. Sunesons noteringar efter Augusta Skölds berättelse

Bankeryds Församlings kyrkoböcker.
Göta Kanals historia
Karlsborgs fästnings historia